

Informe anual de govern corporatiu com a font de transparència empresarial. Especial referència a les empreses cotitzades espanyoles

REGINO BANEGAS OCHOVO
Director de la Càtedra «Santander» en RSC de l'UCLM

MONTSERRAT MANZANEQUE LIZANO
Membre de l'equip de recerca de la Càtedra «Santander» en RSC de l'UCLM

ALBA MARÍA PRIEGO DE LA CRUZ
Membre de l'equip de recerca de la Càtedra «Santander» en RSC de l'UCLM

Data de recepció: 26/03/13
Data d'acceptació: 6/05/13

RESUM

La crisi economicofinancera dels últims anys ha posat al descobert les manques dels sistemes informatius actuals i la rellevància del principi de «transparència» com a enfocament necessari per donar resposta a aquestes i a les noves perspectives de l'entorn. Els canvis en els sistemes i requeriments informatius als quals ha donat lloc aquest principi es reflecteixen a la principal font d'informació sobre govern corporatiu, l'*Informe Anual de Govern Corporatiu* (IAGC). No obstant això, aquest és complementat amb un altre ampli conjunt d'informes publicats per les empreses cotitzades espanyoles, que també suposen unes fonts importants de continguts relatius al govern corporatiu, i que cal contemplar per obtenir una visió «integral».

A fi d'aconseguir aquesta visió integral de la informació sobre go-

vern corporatiu, en aquest treball es posen en relació els continguts de l'IAGC amb els d'altres fonts d'informació quantitativa i qualitativa emesa per les empreses cotitzades espanyoles, constatant-ne així la complementarietat.

PARAULES CLAU

Informe Anual de Govern Corporatiu, transparència, govern corporatiu.

ABSTRACT

The Economic and financial crisis of recent years has exposed the shortcomings of the existing information systems and the relevance of the «*transparency*» principle as a necessary approach to respond to these and the new perspectives of the environment. Changes in systems and information requirements to which this principle has given rise are reflected in the main source of information on corporate governance, the *Annual Corporate Governance Report (ACGR)*. However, the information in the ACGR is complemented with another large set of reports published by Spanish listed companies, which also represent a major source of content relating to corporate governance. This information is necessary to provide a «*integral*» view of corporate governance.

In order to achieve this «*integral*» view of information on corporate governance, in this work we analyze and connect the contents of the ACGR with other sources of quantitative and qualitative information issued by Spanish listed companies, noting their complementarity.

KEYWORDS

Annual Corporate Governance Report, transparency, corporate governance.

---

1. Introducció

La crisi economicofinancera dels inicis del segle XXI ha exhibit diferents fallades en el comportament empresarial i en els organismes reguladors i de control, que afecten els sistemes d'informació i la normalització o regulació dels mercats, així com els sistemes de control públics destinats a la protecció de l'interès col·lectiu. Concretament, els organismes internacio-

nals han al·ludit a fallades en la «*transparència, la rendició de comptes, la responsabilitat i la visió a curt termini*» (Comissió d'Assumptes Jurídics del Parlament Europeu, 2013) o a la debilitat dels sistemes de control de riscos (Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmics, 2010).

Aquests, i altres, han contribuït a exterioritzar els problemes d'agència, especialment per les fallides del govern corporatiu, que perjudica tant als propietaris-inversors principals (*shareholders*) com als altres grups interessats o *stakeholders* (Bueno, 2012). Organismes, com l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics (d'ara endavant, OCDE), ja havien atribuït al govern corporatiu una importància significativa, en assenyalar que «*l'existència d'un sistema efectiu de govern corporatiu, en el si d'una empresa individual i a través del conjunt de l'economia, ajuda a aconseguir el grau de confiança necessari per al correcte funcionament d'una economia de mercat*» (2004, p. 11).

Els pronunciaments i disposicions sobre «*transparència i informació*» del govern de l'empresa han experimentat un creixement important en els últims anys, especialment respecte a la informació no financera. La majoria d'aquests canvis van dirigits a la reducció del conflicte d'interessos entre directius i accionistes, i de les pressions interpersonals que es produeixen en el si del Consell d'Administració, i a contribuir a la implicació dels consellers en el control crític de la direcció (Clark, 2006). Així mateix, s'han considerat altres canvis importants en pràctiques fonamentals, que s'estan incorporant en la funció d'auditoria i el control de riscos, en la composició i independència del Consell, en els sistemes de remuneració als alts executius i en la participació dels petits accionistes com a formes de promoure el «*Bon Govern Corporatiu*» (Kliksberg, 2009).

La necessitat d'implementació d'aquests canvis ha repercutit en la informació exigida per la Comissió Nacional del Mercat de Valors (d'ara endavant, CNMV) a les empreses cotitzades en relació amb el govern corporatiu, l'expressió qualitativa i quantitativa del qual queda recollida, fonamentalment, en l'Informe Anual de Govern Corporatiu (d'ara endavant, IAGC). L'amplitud de requeriments informatius d'aquesta Comissió i els canvis que va introduir la Llei d'Economia Sostenible (2011) fan necessària una reflexió sobre la informació sobre el govern corporatiu i les diferents fonts on aquesta es pot trobar (Estatuts socials, Reglament de la Junta General d'Accionistes, Reglament del Consell d'Administració i les seves Comissions, Reglament Intern de Conducta, IAGC, Informe Anual de Remuneracions dels Consellers, Operacions Vinculades amb Consellers, Sistemes Interns de Control i Gestió de Riscos i Informe Anual de Responsabilitat Social Corporativa, etc.).

Atès que la informació sobre el govern corporatiu es troba continguda en diversos documents i informes, aquest treball ha portat a una revisió de la informació elaborada i difosa per les empreses cotitzades, i fa especial referència a l'IAGC i a altres fonts d'informació que complementen els seus continguts, amb la finalitat d'afavorir una visió «integral».

2. Govern corporatiu i transparència

La crisi economicofinancera dels últims anys, resultat dels múltiples escàndols comptables-financers, del fenomen d'especulació massiva i de la falta de diligència en el govern de les empreses, ha portat al debat públic temes relacionats amb els conflictes empresarials i n'ha qüestionat les pràctiques i el paper que juguen en la societat actual. A més, la creixent complexitat dels negocis, desregulació i enginyeria financera per al control de riscos, i internacionalització de les operacions (producció i consum), amb mercats altament sofisticats, així com la falta d'acords essencials entre els governs dels països més desenvolupats i influents, està generant grans incerteses a l'hora de la presa de decisions per part de les organitzacions empresarials (Rivero *et al.*, 2013).

Tot això va acreditar la necessitat de recuperar i incrementar la transparència i afavorir, amb la implantació d'aquesta pràctica, en el «*Bon Govern Corporatiu*», la predicció de les situacions per les quals puguin transitar les empreses, i aportar una major credibilitat i confiança en la gestió empresarial i coadjuvar a la millora de la imatge (missió i visió).

En aquest sentit, una de les conclusions de la Presidència del Consell Europeu de Barcelona, celebrat l'any 2002, va ser que aquestes pràctiques són essencials per aconseguir l'eficiència econòmica, ja que tenen una repercussió fonamental sobre la «*gestió empresarial, la confiança, la inversió i els fluxos de capital*». Per això, el Consell Europeu encoratja els Estats membres a què prenguin mesures per garantir la transparència de la gestió i a què protegeixin els accionistes i els altres interessats (Cañibano, 2004).

El govern corporatiu comprèn el «*sistema mitjançant el qual les empreses són dirigides i controlades*» (Informe Cadbury, citat en Comissió Europea, 2011) i abasta el conjunt d'«*interrelacions entre la direcció de la companyia, el seu Consell d'administració, els seus accionistes i altres grups d'interès social*» (Cañibano, 2006).

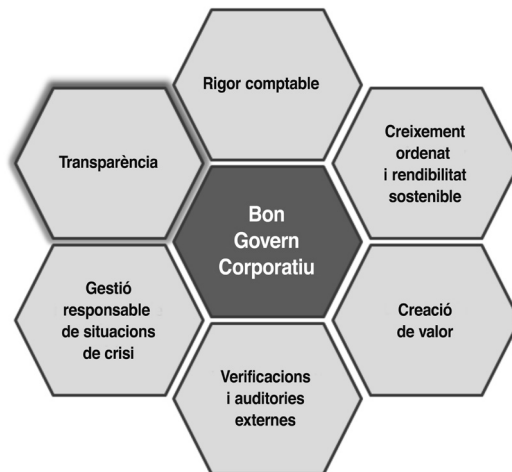
En aquest àmbit d'actuació és habitual que es produeixin situacions de conflicte d'interès entre els qui participen en l'empresa, i es desprèn la necessitat d'implantar mesures que els evitin o resolguin. Sens dubte, la

«transparència» contribueix a generar el clima de confiança precis per a un adequat funcionament dels mercats. Amb aquest fi, el govern corporatiu cobra especial rellevància per recuperar la confiança dels *stakeholders* en la gestió empresarial, en representar l'estructura que «*permet establir els objectius de l'empresa, els mitjans per aconseguir-los i per supervisar-ne i controlar-ne el compliment*» (Cañibano, 2006, p. 8).

Així doncs, es tracta de generar i comunicar aquella informació de govern corporatiu que sigui necessària perquè els grups interessats o *stakeholders*, amb els quals es relaciona l'empresa, es formin una opinió raonada sobre una determinada realitat de la qual no disposen d'un coneixement ple.

A més, no n'hi ha prou amb comunicar informació sinó que la proporcionada ha de ser «*clara, íntegra, correcta i veraç, sense que pugui incloure's informació que per ser esbiaixada, abastar un espai temporal insuficient, no ser contrastable, no incloure els oportuns advertiments o per qualsevol altre motiu, pugui induir a error o confusió o no permeti a l'inversor fer-se una opinió fonamentada de l'entitat*» (CNMV, 2004, p. 2).

Els fenòmens viscuts recentment, per tant, han mostrat la urgent necessitat de fer visible un «*Bon Govern Corporatiu*» per tal de recuperar la confiança perduda en l'àmbit empresarial i en el sistema econòmic en general, i fer de la «*transparència*» una cosa indispensable per a aconseguir-ho, juntament amb altres aspectes com el rigor comptable o la verificació i l'auditoria externa (vegeu figura 1).

Font: Elaboració pròpia a partir de (Rivero, 2005, p. 10).

Figura 1. Requisits per a un Bon Govern Corporatiu.

Els codis de bon govern corporatiu han jugat un paper primordial i ha marcat el report informatiu actual de les empreses cotitzades espanyoles, la principal aportació de les quals és l'IAGC, i que s'està complementant amb altres per garantir la transparència en la informació subministrada sobre aquest òrgan d'administració.

L'*Informe Olivencia* (1998) ja contenia, com a part integrant de la informació pública anual, una referència a la inclusió de detall sobre el grau de compliment de les regles de govern i el seu ajust a les recomanacions del propi codi (*Recomanació 23*). Més tard, l'*Informe Aldama* (Comissió Especial per al Foment de la Transparència i Seguretat en les Societats Cotitzades, 2003), recomana l'elaboració d'un «informe anual de govern corporatiu» periòdic i ordenat en el qual es doni transparència a la informació sobre principis d'actuació dels administradors, especificant els seus deures, funcions i incompatibilitats, regles de funcionament del Consell d'Administració o de la Junta General. Així mateix, contempla la possibilitat que aquest informe sigui objecte de regulació, i es conformen bases homogènies que en facilitin l'avaluació i el seguiment per part dels inversors [lletra a), apt. II, 2.2.].

En paral·lel, es van promulgar la Llei 44/2002, de 22 de novembre, de Mesures de Reforma del Sistema Financer i la Llei 26/2003, de 17 de juliol, de Transparència de les Societats Anònimes Cotitzades, on també es posa en valor la importància de la transparència en matèria de govern corporatiu. Aquests pronunciaments van derivar en la publicació de la Circular 1/2004 de la CNMV per la qual es regula el contingut i estructura del model d'IAGC.

Més tard, l'any 2006, el Codi Unificat de Bon Govern (d'ara endavant, CUBG), publicat el 22 de maig, i harmonitzador de les recomanacions contingudes en els informes Olivencia (1998) i Aldama (2003) i integrador de les recomanacions de la Comissió Europea i de l'OCDE (Principis de Govern Corporatiu de l'OCDE, 2004) en la nostra normativa (Recomanació de la Comissió de 14 de desembre de 2004 i Recomendació de 15 de febrer de 2005), va derivar en un nou model d'IAGC per a les empreses cotitzades, regulat per la vigent Circular 4/2007.

A més, la CNMV va manifestar la seva intenció de revisar i reforçar el CUBG, atenent als canvis que dimanen de la Llei d'Economia Sostenible (2011) i els nous requeriments informatius que se li associen. Això va conduir la CNMV a emetre un Projecte de Circular per a la modificació de l'IAGC de les empreses cotitzades (2011a) que, sense estar en vigor, els hi serveix de guia per subministrar la informació complementària requerida per la citada Llei des de gener del 2012. Recentment, l'Ordre ECC/461/2013,

de 20 de març ha disposat el contingut mínim de l'IAGC conforme a aquests nous requeriments.

Aquesta evolució normativa demostra que, enfront de la inseguretat i la falta de confiança generada als mercats, s'ha tendit a un discurs nou orientat a un increment regulatori enfront de la voluntarietat, que havia prevalgut en el debat sobre aquests aspectes, i concebuda com la forma més adequada de promoure les pràctiques de bon govern corporatiu. Així doncs, el voluntarisme inserit en les recomanacions del CUBG no ha derivat en un compliment efectiu dels seus continguts com es desprèn de l'anàlisi descriptiva del comportament de les empreses cotitzades per a l'any 2011, segons les dades extretes de l'Informe de Govern Corporatiu de les Entitats Emissores de Valors Admesos a Negociació en Mercats Secundaris Oficials (publicat per la CNMV, 2011b), i del que es destaca (vegeu figura 2):

— **La independència del Consell d'Administració.** Existeix un alt percentatge d'incompliment en la proporcionalitat entre el nombre de consellers dominicals i independents (*Recomanació 12*, CUBG), i la representativitat d'aquests últims en menys d'un terç del total (*Recomanació 13*, CUBG), al·legant que la composició del seu Consell s'adequa al perfil de l'empresa o a criteris que persegueixen l'eficàcia en el seu funcionament.

Així mateix, el 34,20% de les empreses cotitzades no compleixen amb la recomanació de permanència dels consellers independents en períodes continuats que no superin els 12 anys (*Recomanació 29*, CUBG). En aquest cas, s'esgrimeixen motius com la falta d'independència, l'existència d'una major proporcionalitat de consellers independents amb menys de 12 anys consecutius en el càrrec, que contribueixen a l'assoliment d'una estructura equilibrada, o l'experiència i capacitació dels consellers i la seva aportació valuosa a l'empresa.

— **La diversitat de gènere.** Les empreses cotitzades segueixen sent reticents al compliment d'aquesta recomanació, donat el reduït nombre de dones en els Consells d'Administració (*Recomanació 15*, CUBG), al·legant qüestions com la igualtat d'oportunitats, el seguiment de processos objectius i imparcials amb independència del sexe dels candidats, o simplement incomplint el criteri de «*compleixi o expliqui*». Així doncs, el 45,60% de les empreses analitzades, malgrat tenir escàs o nul nombre de conselleres, compleixen amb el protocol de la citada recomanació i, un 19,50%, només parcialment.

— **El control retributiu i la política de retribucions.** S'observa que el 53% de les empreses cotitzades de la mostra compleixen estrictament amb la inclusió, en la Memòria, d'informació individualitzada de la retribució dels consellers (*Recomanació 41*, CUBG) i, el 19,50%, només par-

cialment, bé perquè la informació sobre retribucions que subministra és agregada, a causa de qüestions de privadesa, o perquè es considera que aquest tipus d'informació no és d'interès. Així mateix, el 28,20% de les empreses retribueixen amb accions, opcions sobre accions o retribucions variables lligades al rendiment de l'empresa els consellers no executius, quan la recomanació circumscriu aquests sistemes als consellers executius (*Recomanació 36*, CUBG). A més, s'incompleixen, de manera significativa, les recomanacions referents a la submissió a votació a la Junta General d'Accionistes de l'informe sobre la política de retribucions dels consellers (*Recomanació 40*, CUBG) i a la majoria de consellers independents en la Comissió de Nomenaments (*Recomanació 54*, CUBG), en un 24,20% i 38,30 % respectivament. Mentre que el primer cas respon bàsicament a qüestions d'organització del procés de presentació de comptes i convocatòria de Junes, que no es convoquen a la data de presentació de l'IAGC, el segon s'explica per raons relacionades amb les aptituds, experiència o qualificació dels consellers.

— **El control i gestió de riscos.** Es detecta l'existència d'una funció d'auditoria interna (*Recomanació 47*, CUBG) i la presentació d'informació oportuna al Comitè d'Auditoria (*Recomanació 48*, CUBG), incomplint-se ambdues recomanacions en un 20,80% de les empreses cotitzades, bé sigui perquè aquesta funció s'integra en altres departaments de l'empresa o perquè directament encara no s'ha implantat aquesta funció.

RECOMANACIONS DEL CODI UNIFICAT DE BON GOVERN ^a								
Recomanació ^b	Tabulacions ^c / Freqüències				Tabulacions/ Percentatge de freqüències			
	0	1	2	3	0	1	2	3
1	7	142	–	–	4,70%	95,30%	–	–
2	3	9	1	136	2,00%	6,00%	0,70%	91,30%
3	22	111	15	1	14,80%	74,50%	10,10%	0,70%
4	12	137	–	–	8,10%	91,90%	–	–
5	3	135	11	–	2,00%	90,60%	7,40%	–
6	11	138	–	–	7,400%	92,60%	–	–
7	1	148	–	–	0,70%	99,30%	–	–
8	4	110	35	–	2,70%	73,80%	23,50%	–
9	24	124	1	–	16,10%	83,20%	0,70%	–
10	10	127	12	–	6,70%	85,20%	8,10%	–
11	9	52	1	87	6,00%	34,90%	0,70%	58,40%
12	43	106	–	–	28,90%	71,10%	–	–

13	72	77	-	-	48,30%	51,70%	-	-
14	5	135	9	-	3,40%	90,60%	6,00%	-
15	40	68	29	12	26,80%	45,60%	19,50%	8,10%
16	1	136	11	1	0,70%	91,30%	7,40%	0,70%
17	21	47	12	69	14,10%	31,5%	8,10%	46,30%
18	5	118	26	-	3,40%	79,20%	17,40%	-
19	3	140	6	-	2,00%	94,00%	4,00%	-
20	1	136	12	-	0,70%	91,30%	8,10%	-
21	1	122	1	25	0,70%	81,90%	0,70%	16,80%
22	13	109	27	-	8,70%	73,20%	18,10%	-
23	2	146	1	-	1,30%	98,00%	0,70%	-
24	9	140	-	-	6,00%	94,00%	-	-
25	18	116	15	-	12,10%	77,90%	10,10%	-
26	29	56	64	-	19,50%	37,60%	43,00%	-
27	13	131	5	-	8,70%	87,90%	3,40%	-
28	10	106	33	-	6,70%	71,10%	22,10%	-
29	51	98	-	-	34,20%	65,80%	-	-
30	9	135	5	-	6,00%	90,60%	3,40%	-
31	23	125	-	1	15,40%	83,90%	-	0,70%
32	10	128	11	-	6,70%	85,90%	7,40%	-
33	6	110	5	28	4,00%	73,80%	3,40%	18,80%
34	4	59	12	73	2,70%	39,60%	8,10%	49,00%
35	12	122	9	-	12,10%	81,90%	6,00%	-
36	42	107	-	-	28,20%	71,80%	-	-
37	11	137	-	1	7,40%	91,90%	-	0,70%
38	9	71	-	69	6,00%	47,70%	-	46,30%
39	2	81	-	66	1,30%	54,40%	-	44,30%
40	36	91	22	-	24,20%	61,10%	14,80%	-
41	41	79	29	-	27,50%	53,00%	19,50%	-
42	9	30	24	86	6,00%	20,10%	16,10%	57,70%
43	12	50	-	84	10,10%	33,60%	-	56,40%
44	13	85	51	-	8,70%	57,00%	34,20%	-
45	17	131	-	1	11,40%	87,20%	-	0,70%
46	1	147	-	-	0,70%	98,70%	-	-
47	31	117	-	-	20,80%	78,50%	-	-
48	31	114	3	-	20,80%	76,50%	2,00%	-
49	4	138	6	-	2,70%	92,60%	4,00%	-
50	5	110	33	-	3,40%	73,80%	22,10%	-
51	7	141	-	-	4,7%	94,60%	-	-
52	4	135	9	0	2,70%	90,60%	6,00%	-
53	-	149	-	-	-	100,00%	-	-
54	57	77	1	13	38,30%	51,70%	0,70%	8,70%

55	7	100	30	11	4,70%	67,10%	20,10%	7,40%
56	7	125	3	13	4,70%	83,90%	2,00%	8,70%
57	4	123	7	14	2,70%	82,60%	4,70%	9,40%
58	7	122	-	19	4,70%	81,90%	-	12,80%

- a) 149 empreses cotitzades espanyoles que han presentat IAGC en 2012 respecte de l'any 2011.
 b) Recomanacions: Codi Unificat de Bon Govern Corporatiu. Disponible a: <http://www.cnmv.es/portal//verDoc.axd?i={b3f680bb-7b39-4i7-953i-32eb26575ee3}>; Consultat el 27/02/2013.
 c) Tabulació de les dades: 0= no compleix; 1= compleix; 2= compleix parcialment; 3= no aplicable.

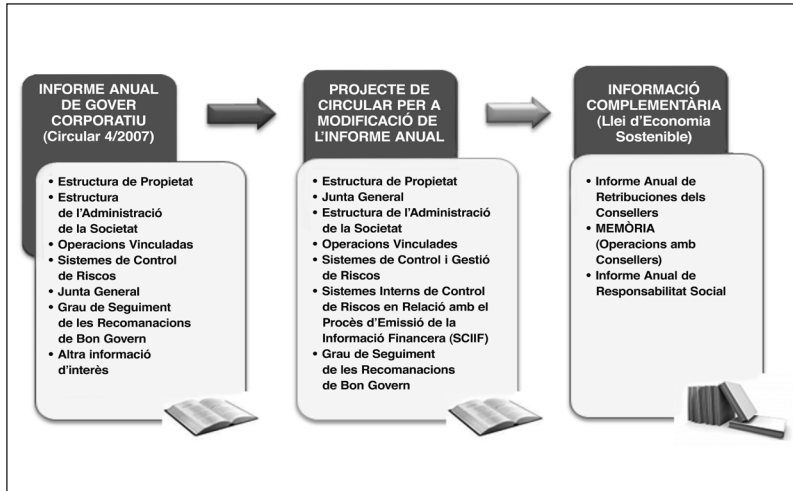
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Informe de Govern Corporatiu de les entitats emissores a negociació en mercats secundaris oficials (Comissió Nacional del Mercat de Valors, 2011b)

Figura 2. Anàlisi del grau de compliment de les recomanacions del CUBG de les empreses cotitzades espanyoles (Informació continguda en l'apartat F de l'IAGC).

La Llei d'Economia Sostenible (2011) aporta un fonament legal sobre algunes recomanacions del CUBG, a través de la modificació de la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del Mercat de Valors (LMV), contribuint a l'increment de la transparència i informació de les empreses cotitzades, i al compliment efectiu de les recomanacions del propi codi, ja que incorpora, entre altres requeriments:

- a) **sistemes interns de control i gestió de riscos**, a través de l'increment d'aquests continguts a l'Informe Anual de Govern Corporatiu (art. 61. bis);
- b) **remuneració de consellers i alts directius**, mitjançant la incorporació d'un «Informe Anual sobre Remuneracions dels Consellers» com a part de la informació obligatòria a subministrar a la CNMV (art.27 i art. 61 ter.);
- c) operacions **realitzades amb consellers**, i que siguin alienes al tràfic ordinari de la societat o a les condicions normals del mercat, de les quals s'haurà d'informar en la memòria (art. 35.1); i,
- d) **resultats en matèria de Responsabilitat Social Empresarial (RSE)**, que estableix l'obligació de comunicar al Consell Estatal d'RSE (Cerse) l'informe anual de Responsabilitat Social Empresarial (fins ara contingut en les memòries de sostenibilitat) de les empreses amb més de 1.000 empleats (art. 39).

Aquest últim avanç legislatiu ha suposat un canvi significatiu quant a la «transparència» sobre el govern corporatiu de les empreses cotitzades, en provar-se que la informació sobre aquest va més enllà de la continguda en l'IAGC, i requereix observar altres fonts d'informació complementàries a les ja existents (vegeu figura 3).

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Annex I de la Circular 4/2007, del Projecte de Circular per a la modificació de l'Informe Anual de Govern Corporatiu per a les societats cotitzades i de la Llei d'Economia Sostenible.

Figura 3. Informe Anual de Govern Corporatiu. Perspectives de Canvi i Complementaments Informatius.

3. Informe de govern corporatiu

La LMV estableix que les empreses cotitzades han de fer públic un IAGC i difondre-ho com a fet rellevant, detallant el grau de seguiment de les recomanacions del CUBG, a fi de controlar l'aplicació i compliment dels preceptes legals o normatius (externs i interns) relatius al *Corporate governance* o govern corporatiu i consolidar-ho com un instrument essencial de «transparència».

En l'exposició de motius de la ja derogada Ordre ECO/3722/2003, de 26 de desembre, sobre informe anual de govern corporatiu i altres instru-

ments d'informació de les societats anònimes cotitzades i altres entitats, es defineix aquest informe com *«un document la finalitat del qual és recollir una informació completa i raonada sobre les estructures i pràctiques de govern en cada societat que permeti conèixer les dades relatives als processos de presa de decisions i tots els altres que revelin aspectes importants del govern societari, a fi que el mercat, els inversors i els accionistes puguin fer-se una imatge fidel i una opinió fonamentada de la societat»*.

En realitat, el contingut informatiu de l'IAGC, conforme a l'annex de la Circular 4/2007 (en vigor a la data d'aquest treball), de 27 de desembre, de la CNMV, fa esment sobre:

- a) l'estructura de propietat de l'empresa amb especial referència a situacions que puguin menyscabar els interessos dels accionistes minoritaris;
- b) l'estructura de govern corporatiu i el seu funcionament;
- c) operacions vinculades;
- d) els sistemes de control de riscos;
- e) el funcionament de la Junta General d'Accionistes, i
- f) el grau de seguiment de les recomanacions contingudes en el CUBG.

En compliment de la Llei de Transparència, les empreses cotitzades emeten una altra sèrie d'informació sobre govern corporatiu, com pot observar-se a la figura 4, que actua com a suport complementari als continguts de l'IAGC.

Apartat de l'IAGC (Circular 4/2007)	CONTINGUT INFORMATIU	Altres informes o instruments d'informació relacionats^a
A. Estructura de propiedad de la societat	<p>Detall del capital social de la societat i de la seva titularitat amb esment exprés i detallat de participacions significatives.</p> <p>Moviments significatius de l'estructura accionarial.</p> <p>Drets de vot i drets d'opció sobre acció en poder dels membres del Consell d'Administració.</p> <p>Relacions d'índole familiar, comercial, contractual o societària entre els titulars de participacions significatives o d'aquests amb la societat o el seu grup.</p> <p>Pactes parasocials (descrits en l'Ordre 3722/2003 i en la Circular 1/2004) que afectin la societat.</p> <p>Informació referent a les accions concertades (descrites en l'Ordre 3722/2003 i en la Circular 1/2004) entre accionistes.</p> <p>Informació relativa a persones físiques o jurídiques que puguin exercir control sobre la societat.</p> <p>Detall de l'autocartera, condicions i terminis per a la transmissió d'accions pròpies.</p> <p>Restriccions legals i estatutàries a l'exercici del dret al vot o a l'adquisició i transmissió de participacions al capital.</p> <p>Adopció o no de mesures de neutralització contra OPAs conformes a la Llei 6/2007.</p>	<p>ES IRSC o MS</p>
B. Estructura de l'Administració de la Societat	<p><i>Configuració del Consell d'Administració:</i> nombre màxim i mínim previst en els estatuts, identitat dels consellers, càrrecs que ocupen en el Consell, data de nomenament, procediment d'elecció, tipus de consellers i motius als quals respon la seva classificació com a tals, si el Secretari és alhora Conseller, procediments de nomenament i cessament del Secretari del Consell.</p>	<p>ES RCAC IRSC o MS</p>
	<p>Informació sobre <i>circumstàncies que puguin generar conflictes d'interessos entre els consellers i la societat:</i> consellers amb càrrecs d'administració i direcció en altres societats del grup, aquells que ho són alhora d'altres societats cotitzades, participacions significatives d'aquests en altres societats, participacions i càrrecs exercits en societats amb anàleg o complementari gènere d'activitat a la societat en qüestió, establiment o no de límits al nombre de consells en els quals poden participar els seus consellers, polítiques i estratègies generals de la societat que el consell s'ha reservat aprovar.</p>	<p>ES IRSC o MS RIC</p>

	<p><i>Remuneració dels consellers:</i> detall agregat per conceptes retributius per pertinença al Consell de la societat, així com per ser conseller o directiu d'altres societats del grup o alienes a aquest, remuneració total per tipus de conseller, percentatge que representa la remuneració total sobre el benefici de la societat, retribució de l'alta direcció que no ocupa càrrecs de consellers, clàusules de garantia o blindatge per als casos d'acomiadament o canvis de control, procés per establir la remuneració del consell i clàusules estatutàries sobre aquest tema, qüestions de la política retributiva sota aprovació del consell, esment a si aquest sotmet a votació com a punt separat de l'ordre del dia la política de retribucions.</p>	<p>ES IARC IRSC o MS</p>
	<p><i>Règim del Consell d'Administració:</i> modificacions del reglament del consell, procediment de nomenament, reelecció, avaluació i remoció de consellers, dualitat en els càrrecs de president del Consell i primer executiu, i mesures per limitar el risc d'acumulació de poders, requisits específics que han de reunir els candidats a president si n'hi hagués, la possibilitat d'exercir vot de qualitat per part del president, decisions per les quals es requereixen majories reforçades, edat límit dels consellers, límits al mandat de consellers independents, processos formals per a la delegació de vot, nombre de reunions del Consell i les seves comissions.</p>	<p>ES RCAC</p>
	<p><i>Certificació dels comptes anuals i consolidats.</i></p>	
	<p><i>Auditoria:</i> mecanismes establerts per preservar la independència de l'auditor, canvis produïts en l'auditor, altres serveis prestats per la signatura d'auditoria, així com els honoraris que han generat, excepcions o reserves de l'exercici precedent si n'hi hagués i raons exposades sobre aquest tema pel President de la Comissió d'Auditoria, i nombre d'anys consecutius que la firma d'auditoria porta fent l'auditoria de l'empresa. També s'ha d'incloure informació sobre els procediments establerts per la societat per evitar que els comptes es presentin amb excepcions de l'informe d'auditoria.</p>	<p>RIC</p>
	<p><i>Informació disponible per als consellers.</i> Informació sobre la possibilitat o no que els consellers comptin amb assessorament extern, procediment establert perquè aquests puguin comptar amb la informació per preparar les reunions.</p>	
	<p><i>Obligacions dels consellers en casos que puguin afectar la reputació.</i> Regles que ha establert la societat per obligar els membres del Consell a informar i, si escau, dimitir quan puguin perjudicar al crèdit i reputació de la societat, així com, si algun conseller ha informat a la societat que s'ha obert judici oral contra ell per alguna de les causes contingudes en l'article 124 de la Llei de Societats Anònimes i les raons que han fet mantenir o no a aquest/s consellers en el càrrec.</p>	

	<p><i>Composició i funcionament de les Comissions dependents del Consell d'Administració. Membres de les comissions (Comissió Executiva o Delegada, Comitè d'Auditoria, Comissió de Nomenaments i Retribucions, Comissió de Nomenaments, Comissió de Retribucions, etc.), funcions del comitè d'auditoria, regles d'organització i funcionament i responsabilitats atribuïdes a cada comissió, facultats d'assessorament i consulta de cadascuna d'aquestes, regulació de les comissions, lloc on està disponible per a consultar-la i modificacions experimentades en l'exercici, referència a si s'han elaborat informes voluntaris sobre les activitats d'aquestes comissions, informació referent a si la composició de la comissió executiva reflecteix la participació en el Consell dels diferents consellers en funció de la seva condició.</i></p>	<p>ES IRSC o MS</p>
<p>C. Operacions vinculades</p>	<p>Informació referent a si el Consell s'ha reservat l'aprovació de les operacions de la societat amb consellers, accionistes significatius o representats en el Consell i/o persones vinculades a ells.</p>	<p>ES NMOV RIC</p>
	<p>Operacions que suposin transferències de recursos o obligacions entre la societat o entitats del seu grup i accionistes significatius o administradors o directius de la societat, operacions de la societat amb altres entitats del grup tret que s'hagin exclòs dels estats consolidats o no constitueixin part del tràfic habitual.</p>	
	<p>Situacions de conflicte d'interessos que s'han produït al llarg de l'exercici respecte dels membres del Consell (art. 127 ter LSA).</p>	
	<p>Mecanismes establerts per detectar, determinar o resoldre possibles conflictes d'interessos entre la societat o el seu grup i els seus consellers, directius o accionistes significatius, altres societats del grup que cotitzen a Espanya i relacions de negoci mantingudes entre elles, així com els mecanismes per evitar que es produeixin conflictes d'interessos en aquest aspecte.</p>	
<p>D. Sistemes de control de riscos</p>	<p><i>Informació sobre la política de riscos de la societat i/o el seu grup. Descripció de la política de riscos, detall i avaluació dels riscos coberts i justificació de l'adaptació del sistema al perfil de cada tipus de risc.</i></p>	<p>IRSC o MS SCIIF</p>
	<p><i>Riscos materialitzats durant l'exercici. Tipus de risc, circumstàncies que els han motivat i si han funcionat o no els sistemes de control.</i></p>	
	<p><i>Comissió o òrgan de govern encarregat d'establir i supervisar els dispositius de control i funcions que desenvolupa.</i></p>	
	<p><i>Compliment de les diferents regulacions que afecten la societat o el grup.</i></p>	

<p>E. Junta General</p>	<p>Conté informació referent a diferències en el quòrum de constitució de la Junta General o en el règim d'adopció d'acords respecte del que es disposa per la LSA, drets dels accionistes diferents als establerts per la LSA, mesures adoptades per fomentar la participació dels accionistes en les juntes generals, si el president de la Junta coincideix amb el càrrec de president del Consell, i les mesures adoptades per garantir la independència i el bon funcionament de la Junta General, modificacions del reglament de la Junta General durant l'exercici, dades d'assistència a juntes, acords adoptats i percentatge de vots que els han possibilitat, restriccions estatutàries a nombre mínim d'accions per assistir a la Junta, polítiques referents a la delegació de vot, si la companyia té coneixement de la política d'inversions institucionals de participar o no en les decisions de la societat, direcció i manera d'accés als continguts de govern corporatiu a la seva pàgina web.</p>	<p>RJG ES</p>
<p>F. Grau de Seguiment de les recomanacions de govern corporatiu</p>		<p>IRSC o MS</p>

a) IRSC: Informe de Responsabilitat Social Corporativa; MS: Memòria de Sostenibilitat; IARC: Informe Anual de Remuneracions dels Consellers; NMOV: Nota en la Memòria sobre Operacions Vinculades; SCIF: Informació Relativa a Sistemes Interns de Control i gestió de Riscos en Relació amb el Procés d'Emissió de la Informació Financera; RCAC: Reglament del Consell d'Administració o si escau els reglaments de les Comissions del Consell d'Administració; ES: Estatuts socials; RJG: Reglament de la Junta General; RIC: Reglament Intern de Conducta.
Normativa sobre instruments d'informació de referència: Llei d'Economia Sostenible i Ordre ECC/461/2013 de 20 de març.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Annex sobre contingut de l'IAGC de la Circular 4/2007.

Figura 4. Resum del contingut informatiu de l'IAGC.

Com es pot observar, la figura 4 mostra la relació entre els diferents apartats de l'IAGC amb altres informes o documents on se'n complementen els continguts.

4. Sistemes interns de control i gestió de riscos en relació amb el procés d'emissió de la informació financera (SCIIF)

En els últims anys s'està posant l'accent principalment, tant en l'àmbit internacional com nacional, en els sistemes de control de riscos. Casos com els referents sobre el joc al risc sistemàtic i importants manipulacions o fraus comptables d'Enron, WorldCom, Lehmans Brothers, Merrill Lynch i altres van contribuir, sens dubte, a això. Així mateix, organismes internacionals, com l'OCDE (2010), han assenyalat les debilitats d'aquests sistemes com una de les causes del desenvolupament de la crisi actual.

En l'àmbit espanyol, i com ja s'ha dit, la Llei d'Economia Sostenible, per modificació de l'article 61 bis de la LMV, incorpora l'obligació d'incloure, com a part de l'IAGC, una descripció detallada de les principals característiques dels sistemes interns de control i gestió de riscos en el procés d'emissió de la informació financera, en resposta als requeriments de la Directiva 2006/46.

La CNMV ha tractat de donar resposta sobre:

- a) els reptes que anava plantejant l'adaptació de les normes comptables espanyoles a la normativa internacional; i,
- b) els requeriments en matèria de control intern que s'anaven imposant en altres mercats i, especialment, en el context europeu enfront dels escassos avanços que s'havien produït en el marc normatiu espanyol (Comissió Nacional de Mercat de Valors, 2010). Aquest treball va donar lloc a la publicació d'una sèrie de recomanacions i una guia de control intern contingudes en el Document del Grup de Treball de Control Intern, titulat «Control intern sobre la informació financera en les entitats cotitzades» (2010).

Les empreses cotitzades, en elaborar l'IAGC, i davant l'interès de certs aspectes del Projecte de Circular de la CNMV de 26 d'octubre de 2011, s'acullen a aquests i proposen un format de presentació de la informació, que s'ajusta als cinc components recollits en el sistema de control intern del Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (CUSO): 1) entorn de control; 2) avaluació de riscos; 3) activitats de control; 4) informació i comunicació; 5) supervisió (vegeu taula 3).

La falta d'aprovació definitiva del Projecte de Circular ha derivat en la inclusió d'annexos informatius que solen atendre a aquesta proposta.

Quant a les competències en matèria de control de riscos relacionats amb els sistemes interns d'informació financera, el CUBG (2006) atribueix:

- Al Consell d'Administració, la competència d'aprovar, entre d'altres, «la política de control i gestió de riscos, així com el seguiment periòdic dels sistemes interns d'informació i control» (Recomanació 8).
- Al Comitè d'Auditoria, la de «supervisar el procés d'elaboració i la integritat de la informació financera relativa a la societat i, si escau, al grup, revisant el compliment dels requisits normatius, l'adequada delimitació del perímetre de consolidació i la correcta aplicació dels criteris comptables» (Recomanació 50), així com la de vetllar, a través de l'auditoria interna, «pel bon funcionament dels sistemes d'informació i control intern» (Recomanació 47).

La Llei d'Auditoria de Comptes (Llei 12/2010) disposa, com a part de les funcions de la Comissió d'Auditoria, «supervisar l'eficàcia del control intern, l'auditoria interna si escau, i els sistemes de gestió de riscos».

Tot això ha derivat en la següent proposta informativa que complementa el contingut de l'IAGC conforme a la Circular 4/2007 (vegeu figura 5).

F.1 Entorn de Control de l'entitat

F.1.1. Quins òrgans i/o funcions són els responsables de: (i) l'existència i manteniment d'un SCIF adequat i efectiu; (ii) la seva implantació; i (iii) la seva supervisió.

F.1.2. Si existeixen, especialment quant al procés d'elaboració de la informació financera, els següents elements:

Departaments i/o mecanismes encarregats: (i) del disseny i revisió de l'estructura organitzativa; (ii) de definir clarament les línies de responsabilitat i autoritat, amb una adequada distribució de tasques i funcions; i (iii) que existeixin procediments suficients per a la seva correcta difusió dins de l'entitat.

Codi de conducta, òrgan d'aprovació, grau de difusió i instrucció, principis i valors inclosos (indicant si hi ha esments específics al registre d'operacions i elaboració d'informació financera), òrgan encarregat d'analitzar incompliments i de proposar accions correctores i sancions.

Canal de denúncies, que permeti la comunicació al Comitè d'Auditoria d'irregularitats de naturalesa financera i comptable, a més d'eventuals incompliments del codi de conducta i activitats irregulars a l'organització, informant si escau si aquest és de naturalesa confidencial.

Programes de formació i actualització periòdica per al personal involucrat en la preparació i revisió de la informació financera, així com en l'avaluació del SCIF, que cobreixin almenys normes comptables, auditoria, control intern i gestió de riscos.

F.2 Avaluació de riscos de la informació financera

F.2.1. Quins són les principals característiques del procés d'identificació de riscos, incloent els de error o frau, quant a: Si el procés existeix i està documentat. Si el procés cobreix la totalitat d'objectius de la informació financera, (existència i ocurrència; integritat; valoració; presentació, desglossament i comparabilitat; i drets i obligacions), si s'actualitza i amb quina freqüència. L'existència d'un procés d'identificació del perímetre de consolidació, tenint en compte, entre altres aspectes, la possible existència d'estructures societàries complexes, entitats instrumentals o de propòsit especial. Si el procés té en compte els efectes d'altres tipologies de riscos (operatius, tecnològics, financers, legals, reputacionals, mediambientals, etc.) en la mesura que afectin els estats financers. Quin òrgan de govern de l'entitat supervisa el procés.

F.3 Activitats de control

F.3.1. Procediments de revisió i autorització de la informació financera i la descripció del SCIF, a publicar als mercats de valors, indicant els seus responsables, així com de documentació descriptiva dels fluxos d'activitats i controls (inclosos els relatius a risc de frau) dels diferents tipus de transaccions que puguin afectar de manera material els estats financers, inclòs el procediment de tancament comptable i la revisió específica de les opinions, estimacions, valoracions i projeccions rellevants.

F.3.2. Polítiques i procediments de control intern sobre els sistemes d'informació (entre altres, sobre seguretat d'accés, control de canvis, operació, continuïtat operativa i segregació de funcions) que suportin els processos rellevants de l'entitat en relació a l'elaboració i publicació de la informació financera.

F.3.3. Polítiques i procediments de control intern destinats a supervisar la gestió de les activitats subcontractades a tercers, així com d'aquells aspectes d'avaluació, càlcul o valoració encomanats a experts independents, que puguin afectar de manera material els estats financers.

F.4 Informació i comunicació

F.4.1. Una funció específica encarregada de definir, mantenir actualitzades les polítiques comptables (àrea o departament de polítiques comptables) i resoldre dubtes o conflictes derivats de la seva interpretació i mantenir una comunicació fluida amb els responsables de les operacions en l'organització, així com un manual de polítiques comptables actualitzat i comunicat a les unitats a través de les quals opera l'entitat.

F.4.2. Mecanismes de captura i preparació de la informació financera amb formats homogenis, d'aplicació i utilització per totes les unitats de l'entitat o del grup, que suportin els estats financers principals i les notes, així com la informació que es detalli sobre el SCIF.

F.5 Supervisió del funcionament del sistema
F.5.1. Les activitats de supervisió del SCIF realitzades pel Comitè d'Auditoria així com si l'entitat compta amb una funció d'auditoria interna que tingui entre les seves competències la de suport al comitè en la seva labor de supervisió del sistema de control intern, incloent el SCIF. Així mateix s'informarà de l'abast de l'avaluació del SCIF realitzada en l'exercici i del procediment pel qual l'encarregat d'executar l'avaluació comunica els seus resultats, si l'entitat compta amb un pla d'acció que detalli les eventuals mesures correctores, i si se n'ha considerat l'impacte en la informació financera.
F.5.2. Si compta amb un procediment de discussió mitjançant el qual, l'auditor de comptes (d'acord amb l'establert en les NTA), la funció d'auditoria interna i altres experts, puguin comunicar a l'alta direcció i al Comitè d'Auditoria o administradors de l'entitat les debilitats significatives de control intern identificades durant els processos de revisió dels comptes anuals o aquells altres que els hagin estat encomanats. Així mateix informarà de si disposa d'un pla d'acció que tracti de corregir o mitigar les debilitats observades.
F.6 Altra informació rellevant
F.7 Informe de l'auditor extern
F.7.1. Si la informació del SCIF remesa als mercats ha estat sotmesa a revisió per l'auditor extern, en aquest cas l'entitat hauria d'incloure l'informe corresponent com a Annex. En cas contrari, hauria d'informar dels motius.

Font: Elaboració pròpia a partir del contingut de l'IAGC del Projecte de Circular de la CNMV de 26 d'octubre de 2011.

Figura 5. Contingut apartat F de l'Informe Anual de Govern Corporatiu conforme al Projecte de Circular per a la modificació d'aquest Informe de les societats cotitzades (2011).

5. L'informe anual de remuneracions dels consellers

Els excessos retributius comesos per alguns Consells d'Administració, tant en l'àmbit nacional com internacional, han qüestionat la independència i efectivitat d'aquest òrgan de control de la direcció empresarial. Per això, la «transparència» sobre retribucions dels consellers està rebent una creixent atenció en els últims temps.

L'Informe Olivencia ja va incorporar, com a part de les seves recomanacions, la inclusió d'informació individualitzada sobre la remuneració dels consellers (*Recomanació 15*), i l'informe Aldama reiterava aquesta necessitat, recomanant-ne la inclusió en la Memòria, aspecte que també es recull en el CUBG (*Recomanació 41*). No obstant això, aquesta recomanació no s'està complint a les empreses cotitzades.

La Llei d'Economia Sostenible (2011) aporta un fonament legal a la recomanació 40 del CUBG, incorporant l'obligació d'incrementar la transparència en les polítiques retributives de consellers i alts directius (arts. 27 i 61 ter.).

Atenent a aquesta exigència, la CNMV ha emès un document que, sense estar en vigor, s'aplica a algunes empreses, fent referència a quatre aspectes de l'estructura de l'Informe Anual sobre Remuneració dels Consellers (IARC, 2011c): la política de remuneració de l'empresa aprovada pel Consell per a l'any en curs, la prevista per a anys futurs, resum global de com es va aplicar aquesta política durant l'exercici i detall de les retribucions individuals dels consellers (vegeu figura 6).

		ANÀLISI DEL GRAU DE SEGUIMENT ^a			Apartat de l'IAGC amb què es relaciona ^b
A. POLÍTICA DE REMUNERACIÓ DE LA SOCIETAT PER A L'ANY EN CURS		No fa menció	No fa esment però inclou informació sobre aquest tema en l'IAGC	Esmenta	
A.1.	Expliqui la política de remuneracions de la Societat	-	-	100,00%	B.1.14 sobre el procés per establir la remuneració dels consellers
A.2.	Expliqui el procés per determinar la política de remuneracions, així com el paper exercit per la Comissió de Retribucions i altres òrgans de control	4,50%	1,14%	95,50%	B.1.14/ B.1.16/B.2.3/ B.2.4/B.2.5 Sobre retribucions i comissions del consell
A.3.	Expliqui els components fixos de la remuneració	5,60%	3,41%	94,30%	B.1.11 Remuneració de consellers
A.4.	Expliqui els components variables dels sistemes retributius	18,10%	3,41%	81,80%	B.1.11 Remuneració de consellers
A.5.	Expliqui els sistemes d'estalvi a llarg termini (jubilació i qualsevol altra prestació de supervivència)	44,30%	5,68%	55,70%	B.1.11 Remuneració de consellers
A.6.	Expliqui les indemnitzacions	48,80%	0,00%	51,10%	-
A.7.	Expliqui les condicions dels contractes dels consellers executius, així com: durada, límit de les quanties d'indemnització, clàusules de permanència, terminis de preavis, així com el pagament com a substitució del citat termini de preavis.	52,30%	1,14%	47,07%	B.1.13/ B.1.14 Clàusules de garantia i blindatge i procés per establir la remuneració

A.8.	Expliqui qualsevol tipus de remuneració suplementària	69,30%	38,64%	30,70%	B.1.11 Remuneració de consellers
A.9.	Expliqui les bestretes, crèdits i garanties concedits	86,30%	3,41%	13,60%	B.1.11 Remuneració de consellers
A.10.	Expliqui altres conceptes retributius no contemplats en els apartats anteriors	84,10%	31,82%	15,90%	B.1.11 Remuneració de consellers
A.11.	Expliqui les accions adoptades en relació amb el sistema de remuneracions per reduir els riscos	84,10%	80,68%	15,90%	B.1.15/ B.1.6/C.6 Aprovació de la política de retribucions
B. POLÍTICA DE REMUNERACIONS PREVISTA PER A ANYS FUTURS					
B.1.	Previsió general de la política de remuneracions per a anys futurs	9,10%	1,14%	90,90%	B.1.16 Política de retribucions
B.2.	Expliqui el procés de preses de decisions per a la configuració de la política de remuneracions	46,60%	0,00%	53,40%	
B.3.	Expliqui els incentius creats per la societat en el sistema de remuneració	50,00%	0,00%	50,00%	
C. RESUM GLOBAL DE COM ES VA APLICAR LA POLÍTICA DE RETRIBUCIONS DURANT L'EXERCICI TANCAT					
C.1.	Expliqui la política de retribucions aplicada durant l'exercici	4,50%	1,14%	95,50%	B.1.16 Política de retribucions
D. DETALL DE LES RETRIBUCIONS INDIVIDUALS REPORTADES PER CADASCUN DELS CONSELLERS					
D.1.	Completi els següents quadres respecte a la remuneració individualitzada de cada conseller				
	a) Retribucions reportades en la societat objecte del present informe:				
	i) Retribució en metàl·lic (en milers de €)	2,30%	0,00%	97,70%	-
	ii) Sistemes de retribució basats en accions	62,50%	0,00%	37,50%	-
	iii) Sistemes d'estalvi a llarg termini	64,80%	0,00%	35,20%	-
	iv) Altres beneficis (en milers de €)	81,80%	0,00%	18,20%	-
	b) Retribucions reportades pels consellers de la societat per la seva pertinença a consellers en altres societats del grup				

	j) Retribució en metàl·lic	81,80%	0,00%	18,20%	–
	ii) Sistemes de retribució basats en accions	90,90%	0,00%	9,10%	–
	iii) Sistemes d'estalvi a llarg termini	98,90%	0,00%	1,10%	–
	iv) Altres beneficis (en milers de €)	98,90%	0,00%	1,10%	–
	c) Resum de les retribucions	72,72%	0,00%	27,28%	–
D.2.	Informe sobre la relació entre la retribució obtinguda pels consellers i els resultats o altres mesures de rendiment de l'entitat	40,90%	0,00%	59,10%	–
D.3.	Informe del resultat de la votació consultiva de la Junta General a l'informe anual sobre remuneracions	83,00%	64,77%	17,00%	E.8 Acords adoptats per la Junta General

- a) Tabulació de les dades: No fa esment= No fa esment respecte a aquest aspecte en el seu IARC; No fa esment sobre aquest tema però inclou informació a l'IAGC= Malgrat que no es recull aquesta informació a l'IARC sí que se'n fa esment a l'IAGC; Esment = presenta la informació especificada sobre aquest tema pel model proposat per la CNMV.
- b) Mostra: Empreses cotitzades a 31/12/2012 que han publicat informació complementària relativa a l'Informe de Remuneració dels Consells. Mostra total, 88 empreses.

Font: Elaboració pròpia.

Figura 6. Contingut de l'Informe Anual de Remuneracions dels Consellers.

Una anàlisi particular de 88 empreses cotitzades que han presentat aquest informe posa de manifest que, atès que encara no s'ha aprovat el model oficial de la CNMV, existeix una falta d'homogeneïtat que en dificulta la comparació. Aprofundint en el seu contingut, en la majoria dels casos se subjecta a la proposta del projecte de Circular de la CNMV sobre aquest informe, en resposta a les demandes normatives nacionals i internacionals. No obstant això, existeixen determinats aspectes que figuren a l'AGC i no a l'IARC, i viceversa. Per això, cal una anàlisi integral de tots dos informes per obtenir una visió completa de la política retributiva de consellers i directius de l'empresa.

6. Informe anual de responsabilitat social

La relació del Govern Corporatiu amb el paradigma de la «*Responsabilitat Social Corporativa*» (d'ara endavant, RSC) adquireix, en el context actual, gran importància, ja que contribueix a crear una imatge empresarial concorde a l'ètica. Els fonaments de la RSC aplicats al Govern Corporatiu

«implica la presència i influència dels principis de la responsabilitat social i mediambiental en els òrgans que exerceixen aquesta direcció i control de les organitzacions» (AECA, 2004).

Així doncs, l'RSC s'entén com una nova manera de gestionar els negocis, que centra la seva atenció, de forma voluntària i amb visió de llarg termini, en la satisfacció de les expectatives econòmiques, socials i mediambientals dels grups interessats o *stakeholders* a través de les decisions estratègiques empresarials (Schwalb, 2010), els resultats de les quals són mesurats, verificats i comunicats (AECA, 2004). Això suposa que el Govern Corporatiu de l'empresa haurà d'integrar, en els sistemes de direcció i gestió, els fonaments de l'RSC, que per al Marc Conceptual en RSC de l'AECA (2004) es tradueix en quatre (vegeu figura 7).

		Apartat de l'IAGC amb què es relaciona^a
Representació en el Consell d'Administració dels diferents grups interessats		B. 1. Consell d'Administració
Necessitats dels Grups interessats i Govern Corporatiu	Emprats: Política de retribucions i nomenaments raonable, equilibrada i transparent, que motivi i generi un clima de confiança generalitzat en l'empresa.	B. 1.11 al B. 1.16 i B. 1.19 sobre retribucions i nomenaments
	Accionistes: Transparència i fiabilitat de la informació financera i social emesa per la companyia, així com l'honestedat i compliment de les seves funcions a l'equip directiu, que atregui la confiança de nous inversors i asseguiri la supervivència de l'empresa.	B. 1.35 al B. 1.39 sobre independència de l'auditoria D. Sistemes de Control de Riscos
	Clients: Satisfacció de les seves necessitats a través dels productes o serveis oferts per l'empresa. Es mostren disposats a establir una relació de confiança i fidelitat a les estratègies dissenyades quan veuen complertes les seves expectatives.	
	Proveïdors: Seran col·laboradors interessats en la bona marxa de l'empresa sempre que trobin la confiança i la seguretat necessàries per establir una relació estratègica.	

	Comunitat: Confiarà i col·laborarà amb empreses solvents que compleixin amb els seus compromisos socials. Es recolzen determinats projectes i s'evita traslladar a la comunitat qualsevol tipus d'efecte negatiu derivat de la seva activitat, com poguessin ser escàndols financers, contaminació mediambiental, discriminació social, etc.	
Responsabilitat Social de les Comissions Delegades	Comissió de Retribucions i Comissió de Nomenaments: supervisió de la política de remuneracions i de la integritat del procés de selecció de consellers i alts executius.	B.2. Comissions del Consell d'Administració
	Comissió d'Auditoria: Avaluació del sistema de verificació comptable, vetlla per la independència de l'auditor extern i revisa el sistema de control intern.	
	Comissió de Compliment: Vigila l'observança de les regles que componen el sistema de govern de l'empresa.	
Codis de Bon Govern		F. Grau de Seguiment de les Recomanacions de Govern Corporatiu

a) Conforme a la Circular 4/2007.

Font: Elaboració pròpia a partir del Marc Conceptual de la Responsabilitat Social Corporativa (AECA, 2004, pàg. 22-25).

Figura 7. Fonaments de la Responsabilitat Social Corporativa Relacionats amb el Govern Corporatiu segons el Marc Conceptual en RSC d'AECA.

Així mateix, el Global Reporting Initiative (GRI) inclou, com a part de les memòries de sostenibilitat, els fonaments de l'RSC relatius al Govern de l'empresa (vegeu figura 8).

		Apartat de l'IAGC amb què es relaciona^a
4.1	Estructura de govern de l'organització, incloent els comitès del màxim òrgan de govern responsable de tasques específiques, tals com la definició de l'estratègia o la supervisió de l'organització.	B. Estructura d'administració de la societat
4.2	Indicar si el president del màxim òrgan de govern ocupa també un càrrec executiu.	B.1.21. sobre la coincidència de la figura de primer executiu i president del Consell.
4.3	En aquelles organitzacions que tinguin estructura directa unitària, indicar el nombre de membres del màxim òrgan de govern que siguin independents o no executius.	B.1.3. sobre membres del consell i la seva condició
4.4	Mecanisme dels accionistes i empleats per comunicar recomanacions o indicacions al màxim òrgan de govern.	–
4.5	Vincle entre la retribució dels membres del màxim òrgan de govern, alts directius, i executius (incloent els acords per abandó), i l'acompliment (inclòs el seu acompliment social i ambiental).	B.1.14. sobre el procés per establir la remuneració dels consellers.
4.6	Procediments implantats per evitar conflictes d'interessos en el màxim òrgan de govern.	C.6. Mecanismes establerts per detectar, determinar i resoldre conflicte d'interessos.
4.7	Procediments de determinació de la capacitat i experiència exigible als membres del màxim òrgan de govern per poder guiar l'estratègia de l'organització en els aspectes socials, ambientals i econòmics.	–
4.8	Declaració de missió i valors desenvolupada internament, codis de conducta i principis rellevants per a l'acompliment econòmic, ambiental i social, i l'estat de la seva implementació.	–

4.9	Procediments del màxim òrgan de govern per supervisar la identificació i gestió, per part de l'organització, de l'acompliment econòmic, ambiental i social, inclosos riscos i oportunitats relacionades, així com l'adherència o compliment dels estàndards acordats a nivell internacional, codis de conducta i principis.	D. Sistemes de control de riscos. F. Grau de Seguiment de les Recomanacions de Govern Corporatiu
4.10	Procediments per avaluar l'acompliment propi del màxim òrgan de govern, especialment respecte a l'acompliment econòmic, social i mediambiental.	

a) Conforme a la Circular 4/2007.

Font: Elaboració pròpia a partir de la Guia per a l'Elaboració de Memòries de Sostenibilitat del GRI. Versió 3.1. <https://www.globalreporting.org/resource/library/Spanish-G3.1-Complete.pdf> (Consultat el 18/03/2013).

Figura 8. Fonaments de la Responsabilitat Social Corporativa Relacionats amb el Govern Corporatiu segons el GRI.

Diverses empreses realitzen informes de sostenibilitat o RSC, com a complement de la Comptes Anuals i de l'Informe Anual del Govern Corporatiu, a fi de millorar la transparència empresarial que els afavoreixi diferenciar-se dels seus competidors i buscar una major empatia o proximitat amb els seus grups interessats o *stakeholders* (Sierra *et al.*, 2012). La Llei d'Economia Sostenible dona més transcendència a aquest informe i estableix, com ja es va indicar, l'obligació de comunicar-ho al Consell Estatal d'RSE (Cerse) per a les empreses amb més d'1.000 empleats. Quant a la seva vinculació amb l'IAGC, les taules 5 i 6 recullen els possibles continguts comuns a tots dos informes.

7. Nota en la Memòria sobre operacions amb consellers

Les operacions realitzades per l'empresa amb els consellers són denominades operacions amb parts vinculades i figuren a l'apartat 23 de la Memòria del Pla General Comptable (PGC) del 2007. Aquestes operacions posseeixen un tractament molt detallat en el citat PGC des d'una concepció de vinculació comptable, indicant, així, que una *«part es considera vinculada a una altra quan una d'elles o un conjunt que actua en concert, exerceix o té la possibilitat d'exercir directament o indirectament o en virtut de*

pactes o acords entre accionistes o particips, el control sobre l'altra o una influència significativa en la presa de decisions financeres i d'explotació de l'altra» (Rosón, 2011, p. 289).

Així mateix, la Circular del Banc d'Espanya 4/2004, sobre Normes d'Informació Financera Pública i Reservada i Models d'Estats Financers de les Entitats de Crèdit, considera que la definició de part vinculada se sustenta en les nomenclatures de «control» i «influència significativa» de la nostra legislació mercantil i del mercat de valors, complementades amb una llista de persones i entitats que són vistes com vinculades a l'entitat per raó dels seus càrrecs o per determinades relacions de familiaritat o afectivitat mantingudes amb aquests (Pérez, 2005).

En la Memòria, les empreses hauran de presentar informació sobre les operacions efectuades amb parts vinculades i els efectes d'aquestes sobre els seus estats financers, i es podran significar les de: vendes i compres d'actius corrents i no corrents; prestació i recepció de serveis; contractes d'arrendament financer, transferència de recerca i desenvolupament; acords sobre llicències; acords de finançament inclosos préstecs i aportacions de capital, ja siguin en efectiu o en espècie; interessos abonats i carregats; dividendes; garanties i avals; remuneracions i indemnitzacions; aportacions a plans de pensions; compromisos en ferm per opcions de compra o de venda; acord de reparació de costos en relació amb la producció de béns i serveis; acords de gestió de tresoreria i condonació de deute.

En aquest sentit, la CNMV disposa que les operacions realitzades per les empreses amb els seus consellers han de ser comunicades. En l'informe d'aquesta Comissió (2011b) s'observa, d'una banda, que només el 33,55% de les analitzades ho compleixen, per un volum total d'1.148 milions d'euros, encara que el 62,2% d'aquest agregat correspon a transaccions efectuades per dues empreses i, per una altra, que el 66,45% ho incompleix.

Al seu torn, cal destacar que, de la totalitat d'operacions vinculades realitzades, el 35,8% corresponen a finançament interbancari i a altres transaccions de tipus financer amb entitats de crèdit, que són membres dels òrgans de govern de les societats o persones vinculades als consellers, el 48,8% a compravendes de béns, el 3,6% dividendes i altres beneficis distribuïts i la resta a prestació de serveis i altres transaccions de diversa naturalesa.

A més d'informar en la Memòria, les empreses hauran de publicar informació relacionada amb operacions vinculades en els seus Informes Anuals de Govern Corporatiu. Especialment, aquesta exigència de transparència s'orienta a operacions que siguin significatives per la seva quantia o rellevància per a una adequada comprensió dels estats financers, així com

a la comunicació al Consell de qualsevol situació de conflicte (art. 229, Llei de Societats de Capital), directe o indirecte, que poguessin ocasionar amb els interessos de l'empresa (Sánchez, 2004).

Per tant, les relacions entre parts vinculades han d'estar fonamentades en principis que derivin del deure de lleialtat i de transparència en les seves actuacions, atès el risc que suposa utilitzar una posició privilegiada per obtenir avantatges d'índole informativa, contractual o patrimonial. En aquest sentit, els possibles conflictes d'interès, que sorgeixen amb la separació de la propietat i la gestió en les empreses cotitzades, podrien explicar la importància que estan donant les diferents institucions a la regulació sobre operacions vinculades, ja que podrien influir en la posició financera i patrimonial de l'empresa (García, 2006).

8. Conclusions

L'estructura i contingut de l'IAGC ha adquirit una renovada importància en els últims anys, en entendre's que l'òrgan d'administració i la transparència en la direcció i gestió de les empreses juga un paper fonamental en el procés de recuperació de la confiança en aquestes i en el correcte funcionament dels mercats, així com en el desenvolupament econòmic present i futur.

En aquest sentit, l'IAGC constitueix una eina fonamental de «*transparència i informació*» la relació de la qual, amb altres fonts informatives, complementària la varietat de continguts existents sobre la matèria, i que s'hagin inclòs, per tant, a la informació publicada per les empreses cotitzades. Una visió integral dels diferents informes ofereix als usuaris de la informació la possibilitat de referenciar-s'hi i forjar-se un coneixement complet quan els calgui per a la presa de decisions.

En concret, la Llei d'Economia Sostenible ha complementat l'IAGC, amb el requeriment de publicar un IARC, incloure les operacions vinculades amb consellers a la Memòria, informar dels Sistemes Interns de Control i Gestió de Riscos i elaborar l'Informe Anual de Responsabilitat Social Empresarial, que serà comunicat al Cerse. S'obre així un ventall informatiu que cal identificar i controlar si es pretén obtenir una visió integral de la «*transparència*» sobre Govern Corporatiu de les empreses cotitzades.

No obstant això, cal assenyalar que els nombrosos canvis que s'estan produint en el context internacional implicaran noves orientacions quant a «*transparència i informació*» i «*Bon Govern Corporatiu*», tal com es dedueix de la intenció mostrada per la CNMV de modificar el CUBG en pro-

peres dates i la normativa aprovada pel Ple del Parlament Europeu el passat 7 de febrer de 2013 sobre responsabilitat social de les empreses: comportament responsable i transparent de les empreses i creixement sostenible.

Precisament al final d'aquest treball, i en el BOE de 23 de març de 2013 es va publicar l'Ordre ECC/461/2013, de 20 de març, per la qual es determinen el contingut i l'estructura de l'informe anual de govern corporatiu, de l'informe anual sobre remuneracions i d'altres instruments d'informació de les societats anònimes cotitzades, de les caixes d'estalvis i d'altres entitats que emetin valors admesos a negociació en mercats oficials de valors, quedant habilitada la CNMV per detallar, en el termini màxim de tres mesos des de l'entrada en vigor d'aquesta Ordre, i conformement a l'expressat en ella, el contingut i estructura IAGC i de remuneracions regulats en aquesta Ordre. Aquesta, a més, deroga l'Ordre ECO/3722/2003, de 26 de desembre, i la ECO/354/2004, de 17 de febrer, i modifica la EHA/1421/2009, d'1 de juny.

Referències Bibliogràfiques

- ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CONTABILIDAD Y ADMINISTRACIÓN DE EMPRESAS, AECA (2004) *Marco Conceptual de la Responsabilidad Social Corporativa*, «AECA»: Madrid.
- BUENO, E. (2012) «El Reto del Gobierno Corporativo en la Europa del Conocimiento para el Crecimiento», *Revista de la Asociación Española de Contabilidad y Administración de Empresas*, 99, pàg. 8-9.
- CAÑIBANO, L. (2004) «Información Financiera y Gobierno de la Empresa», *Revista Internacional Legis de Contabilidad & Auditoría*, 19, pàg. 157-235.
- CAÑIBANO, L. (2006) «Transparencia Informativa y Gobierno de la Empresa», *Técnica Económica: Administración y Dirección de Empresas*, 175, pàg. 8-18.
- CLARK, R. (2006) *Los Cambios en el Gobierno Corporativo tras la Sarbanes-Oxley Act: Una Historia con Moraleja También para el Legislador*. En: «Gobierno Corporativo y Crisis Empresarial. II Seminario Harvard-Complutense de Derecho Mercantil, Marcial Pons, Madrid, pàg. 13-58.
- COMISIÓN DE ASUNTOS JURÍDICOS DEL PARLAMENTO EUROPEO (2013) *Informe sobre responsabilidad social de las empresas: comportamiento responsable y transparente de las empresas y crecimiento sostenible* «Parlamento Europeo».

- COMISIÓN DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2004) *Recomendación de la Comisión de 14 de diciembre de 2004 relativa a la promoción de un régimen adecuado de remuneración de los consejeros de las empresas con cotización en bolsa* «Diario Oficial de la Unión Europea».
- COMISIÓN DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2005) *Recomendación de la Comisión de 15 de febrero de 2005 relativa al papel de los administradores no ejecutivos o supervisores y al de los comités de consejos de administración o de supervisión, aplicables a las empresas que cotizan en bolsa* «Diario Oficial de la Unión Europea».
- COMISIÓN ESPECIAL PARA EL ESTUDIO DE UN CÓDIGO ÉTICO DE LOS CONSEJOS DE ADMINISTRACIÓN DE LAS SOCIEDADES (1998) *Informe Olivencia. El Gobierno de las Sociedades Cotizadas* «CNMV».
- COMISIÓN ESPECIAL PARA EL FOMENTO DE LA TRANSPARENCIA Y SEGURIDAD EN LAS SOCIEDADES COTIZADAS (2003) *Informe Aldama* «CNMV».
- COMISIÓN EUROPEA (2011) *Libro Verde. La Normativa de Gobierno Corporativo de la UE*. «Comisión Europea».
- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2006) *Código Unificado de Buen Gobierno de Sociedades Cotizadas* «CNMV».
- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2007) Circular 4/2007, de 27 de diciembre, de la Comisión Nacional del Mercado de Valores, por la que se modifica el model «CNMV».
- COMISIÓN NACIONAL DE MERCADO DE VALORES (2010) *Control Interno sobre la Información Financiera en las Entidades Cotizadas* «CNMV».
- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2011a) *Proyecto de Circular de la Comisión Nacional del Mercado de Valores, por la que se modifican los modelos de informe anual de Gobierno Corporativo* «CNMV».
- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2011b) *Informe de Gobierno Corporativo de las Entidades Emisoras de Valores Admitidos a Negociación en Mercados Secundarios Oficiales* «CNMV».
- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2011c) *Proyecto de Circular .../2011, de ... de ..., de la Comisión Nacional del Mercado de Valores, sobre el informe anual de las remuneraciones de los consejeros de las sociedades anónimas cotizadas y de los miembros del consejo de administración y comisionados de la comisión de con-*

rol de las cajas de ahorros que emitan valores admitidos a negociación en mercados oficiales «CNMV».

- GARCÍA, P. (2006) «El Gobierno Corporativo de Entidades Emisoras de Valores Cotizados en Mercados Oficiales: Un Resumen del Informe Anual del Ejercicio 2004», *Estabilidad Financiera*, 10, pàg. 127-148.
- GLOBAL REPORTING INITIATIVE (2006) *Guía para la elaboración de Memorias de Sostenibilidad*, Holanda: Amsterdam.
- KLIKSBERG, B. (2009) «Responsabilidad Social Corporativa (RSC)» *Telos: Cuadernos de comunicación e innovación*, 79, pàg. 94-99.
- ORGANIZACIÓN PARA LA COOPERACIÓN Y DESARROLLO ECONÓMICOS, (2004) *Principios de Gobierno Corporativo «OCDE»* París.
- ORGANIZACIÓN PARA LA COOPERACIÓN Y DESARROLLO ECONÓMICOS (2010) *Corporate Governance and the Financial Crisis. Conclusions and emerging good practices to enhance implementation of the Principles*. [En línea]
Available at: <http://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/44679170.pdf>
[Último acceso: 15 02 2013].
- PÉREZ, J. (2005) «La Perspectiva Económica en las Normas de Información Financiera», *Estabilidad Financiera*, 8, pàg. 9-38.
- RIVERO, P. (2005) «Responsabilidad Social y Gobierno Corporativo: Información y transparencia», *Revista Asturiana de Economía*, 34, pàg. 9-29.
- RIVERO, P.; BANEGAS, R.; SANTOS, J.F.; MANZANEQUE, M. i PRIEGO, A. (2013) *La productividad global: Enseñanzas relegadas de otros tiempos*. En Selva, M.J. «Finanzas y Sistemas de Información: Homenaje al Profesor Dr. Félix R. Doldán Tíe», Andavira, Santiago de Compostela, pàg. 231-260.
- ROSÓN, P. (2011) «El Nuevo Régimen de las Operaciones Vinculadas», *Pecunia*, 12, pàg. 277-316.
- SÁNCHEZ, F. (2004) «Informe Anual de Gobierno Corporativo», *Revista de Derecho Bancario y Bursátil*, 23(94), pàg. 7-42.
- SCHWAB, M. M. (Ed.) (2010) *Experiencias exitosas de responsabilidad social empresarial*, «Apuntes de Estudio», 72, CIUP: Lima.
- SIERRA, L., GARCÍA, M. i ZORIO, A. (2012) «Las Firmas de Auditoría y un Pastel a Repartir (El Mercado de Aseguramiento del Informe de Responsabilidad Social Corporativa)», *Revista de la Asociación Española de Contabilidad y Administración de Empresas*, 98, pàg. 13-16.

Normativa

- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2003) *Orden ECO/3722/2003, de 26 de diciembre, sobre el informe anual de gobierno corporativo y otros instrumentos de información de las sociedades anónimas cotizadas y otras entidades «CNMV».*
- COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (2004) *Circular 1/2004 de 17 de marzo, «CNMV».*
- DIRECTIVA 2006/46/CE (2006) *Directiva 2006/46/CE del Parlamento Europeo y del Consejo de 14 de junio de 2006 por la que se modifican las Directivas del Consejo 78/660/CEE relativa a las cuentas anuales de determinadas formas de sociedad, 83/349/CEE relativa a las cuentas consolidadas, 86/635/CEE relativa a las cuentas anuales y a las cuentas consolidadas de los bancos y otras entidades financieras y 91/674/CEE relativa a las cuentas anuales y a las cuentas consolidadas de las empresas de seguros «Diario Oficial de la Unión Europea», 224, 1-7.*
- LEY 24/1988, DE 28 DE JULIO, DEL MERCADO DE VALORES (1988) *Boletín Oficial del Estado* núm. 181 de 29 de julio de 1988, 23.405-23.425.
- LEY 44/2002, DE 22 DE NOVIEMBRE, DE MEDIDAS DE REFORMA DEL SISTEMA FINANCIERO (2002) *Boletín Oficial del Estado* núm. 281 de 23 de noviembre de 2002, 41.273 a 41.331.
- LEY 26/2003, DE 17 DE JULIO, POR LA QUE SE MODIFICAN LA LEY 24/1988, DE 28 DE JULIO, DEL MERCADO DE VALORES, Y EL TEXTO REFUNDIDO DE LA LEY DE SOCIEDADES ANÓNIMAS, APROBADO POR EL REAL DECRETO LEGISLATIVO 1564/1989, DE 22 DE DICIEMBRE (2003) *Boletín Oficial del Estado* núm. 171 de 18 de julio de 2003, 28.046-28.052.
- LEY 12/2010, DE 30 DE JUNIO, POR LA QUE SE MODIFICA LA LEY 19/1988, DE 12 DE JULIO, DE AUDITORÍA DE CUENTAS, LA LEY 24/1988, DE 28 DE JULIO, DEL MERCADO DE VALORES Y EL TEXTO REFUNDIDO DE LA LEY DE SOCIEDADES ANÓNIMAS APROBADO POR EL REAL DECRETO LEGISLATIVO 1564/1989, DE 22 DE DICIEMBRE, PARA SU ADAPTACIÓN A LA NORMATIVA COMUNITARIA (2010) *Boletín Oficial del Estado* núm. 159, 57.586- 57.625.
- LEY 2/2011, DE 4 DE MARZO, DE ECONOMÍA SOSTENIBLE (2011) *Boletín Oficial del Estado* núm. 195 de 15 de agosto de 2012, 58.478-58.548.

MINISTERIO DE ECONOMÍA Y COMPETITIVIDAD (2013) *Orden ECC/461/2013, de 20 de marzo, por la que se determinan el contenido y la estructura del informe anual de gobierno corporativo, del informe anual sobre remuneraciones y de otros instrumentos de información de las sociedades anónimas cotizadas, de las cajas de ahorros y de otras entidades que emitan valores admitidos a negociación en mercados oficiales de valores. Boletín oficial del Estado* núm. 71, 22.957-22.976.

REAL DECRETO 1514/2007, DE 16 DE NOVIEMBRE, POR EL QUE SE APRUEBA EL PLAN GENERAL DE CONTABILIDAD (2007) *Boletín Oficial del Estado* núm. 278, 1-152.

REAL DECRETO LEGISLATIVO 1/2010, DE 2 DE JULIO, POR EL QUE SE APRUEBA EL TEXTO REFUNDIDO DE LA LEY DE SOCIEDADES DE CAPITAL (2010) *Boletín Oficial del Estado* núm.161, 58.472- 58.594.

ACCID

Associació
Catalana de
Comptabilitat i
Direcció

Associació Catalana de Comptabilitat i Direcció
Edif. Col·legi d'Economistes de Catalunya
Pl.- Gal·la Plàcida 32, 4ª planta - 08006 Barcelona
Tel. 93 416 16 04 extensió 2019
info@accid.org - www.accid.org- @Associació ACCID